

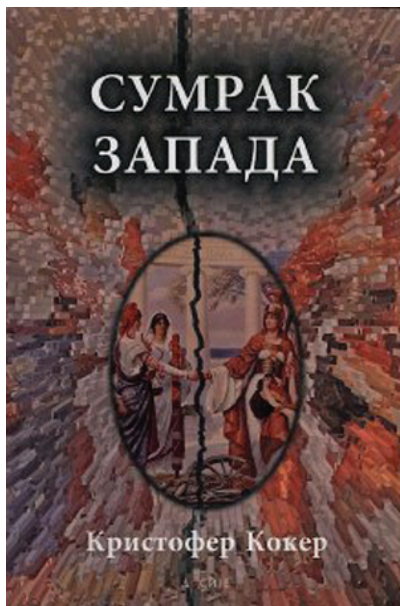
ПРИКАЗИ

УДК 327.51(049.3)

Драган Траиловић

*Институт за
политичке студије*

СУМРАК ЗАПАДА

Приказ књиге „Сумрак Запада“, аутор: Кристофер Кокер, издавач Досије, Београд, 2006, 222 стр.

Крај Хладног рата и престанак биполарне поделе света код многих је побудило размишљања у ком правцу ће се кретати односи између држава у постхладноратовској ери. Какав ће

систем међународних односа сада настати и да ли ће установе настале у току овог периода опстати или се са нестанком друге стране губи смисао њиховог постојања? Каква је судбина Запада? Ова и слична питања предмет су и књиге „Сумрак Запада“, аутора Кристофера Кокера, професора међународних односа на Лондонској школи економије. Књига је настала 1998. године, а код нас преведена и из штампе изашла 2006. године. Аутор књиге написао је и предговор српском издању у коме, наводећи нове околности и догађаје који су се десили од трентка када је књига написана до тренутка када је преведена код нас, истиче да се његови ставови нису битно променили и да оно што је тврдио тада прихвата и данас. Наиме, аутор у овој књизи заговара тезу да је Западни савез, како га он назива, настао као „производ јединственог скупа околности“ (стр. 18), а да по њему „не постоји разлог због којег би он преживео предуслове свог рођења“ (стр. 18). У основи овог размимоилажења Западнoг савеза, пре свега између САД и Европе, лежи различито нормирање и инструментализовање истих

вредности које они деле, сматра аутор. Битно је истаћи да аутор запажа и још неколико фактора раздвајања Западног савеза, о којима није говорио у књизи, већ их наводи у предговору за српско издање из 2006. године, а реч је о различитом нормативном гледишту о рату и религији. Он сматра да Сједињене Америчке Државе на рат гледају као на „наставак политике другим средствима“, а Европа као промовисање међународног права. Такође, аутор поставља и питање да ли „покрет конзервативног религијског ревивализма“ у Америци, јесте оно што њу може да раздвоји од Европе.

Аутор је књигу, како и сам у уводу наводи, поделио на три тематске целине. Он нам кроз ова три дела даје приказ услова и разлога настанка, развоја, али и размимоилажења у Западном свету. Први део књиге у поглављима *Рођење Запада*, *Англо-америчка имагинација* и *Успон и пад атлантизма* разматра услове, идеје и практичне околности које су довеле до настанка онога што се назива Атланском заједницом, односно Западом. Он сматра да би се разумео појам Запада не може а да се не пође од „философске свађе којој он дугује свој појам“ (стр. 22). Реч је о расправи између Гетеа и Хегела, али и других мислилаца 19. века и надаље, садржане у филизофским и књижевним делима са

простора САД-а и Европе, пре свега Немачке, Француске и Русије, које су у својој основи носиле идеју атлантизма и Запада. Аутор сматра, на пример, да велики значај за историју двадесетог века имају немачке идеје и њени творци као што су Ниче, Хајдегер, Хусерл и други којима аутор посвећује своју пажњу кроз ово дело.

Концепт Запада који настаје у 19. веку по аутору је био „политичка конструкција замишљена да подржи одређену верзију цивилизације“ (стр. 41). Полазећи од становишта да су околности током двају светских ратова узроковале настанак идеје Запада која се огледа кроз савезништво у одбрани заједничких вредности заснованих на слободи и универзалним људским вредностима, као тековинама америчке и француске револуције, Запад се одређивао у односу на оно што је „не-западно“, односно супротстављено овим вредностима. Аутор сада настоји да прикаже какви су били погледи Америке и појединих држава Европе у процесу формирања Западног савеза, али и какве су биле њихове разлике у схватању онога шта је западна цивилизација. Описујући нам британску визију Запада он сматра да се она састојала у „искривању Атланске заједнице“ док се америчка визија састојала у „искривању америчког века“ (стр. 73).

Међутим, аутор надаље истиче да је од 1941. године дошло до промене свести и да су земље Запад „откриле једна другу“. Тада долази до формирања Западног савеза, чији пут настанка почиње потписивањем Атланске повеље и касније оснивањем НАТО-а. Идеја Запада, била је најзаступљенија у англо-америчкој имагинацији, сматра аутор. У складу са тим аутор даје опис како је и зашто Велика Британија била наклоњенија атлантизму него „континентализму“. Такође, аутор објашњава зашто атлантизам, по њему, није заузео трајније место у европској имагинацији, истичући да Атлантски савез никада није постао оно што су његови оснивачи желели, „права политичка заједница“, наводећи пример НАТО-а, који по њему, није постао ништа више од „антисовјетске коалиције у свету у којем више не постоји Совјетски Савез“ (стр. 91).

Други део књиге кроз неколико поглавља даје увид у настајање још једне идеје која је ако не супротстављена оно по одређеним елементима другачија од атлантске, то је европска идеја. Заједничка историја повезала је Америку и Европу, међутим већ 60-их година 20. века, сматра аутор, „постало је потпуно очигледно да европска визија будућности није и америчка“. У поглављу „Француска и европска визија“, аутор

наводи да се француска идеја Запада огледала у партнерском односу између САД и Европе, а не у подређивању нормама англо-америчког света. Битни појмови у складу са овим по аутору су сада „искивање европске свести“ и „европски есенцијализам“.

Трећи део књиге анализира појаву нових изазова вредностима западног света, као и да ли они као такву могу да доведу до његовог поновног „превредновања“. Реч је о имиграцији, исламском ревивализму и економском и политичком јачању источне Азије, пре свега Кине. Аутор у овом делу књиге разматра могуће начине понашања ових изазивача и како ће они као такви утицати на будућност Запада и његових вредности. Аутор сматра да мултикултурализам који карактерише Европу и Америку, подстиче значај комуникације међу културама као и њихово „превредновање вредности“ као услова њиховог опстанка. Аутор закључује да „у току друге половине двадесетог века, главна линија борбе Запада за будућност, уместо капитализма постала модерност“ (стр. 213).

На крају књиге аутор поставља три, како их назива „аксиома сумрака“, којима описује разлоге опстанка или нестанка Западног савеза. Они су: 1. „Савез не може дуго опстати ако постоји противуречност изме-

ђу онога што каже и онога што му је намера да његови ставови значе“; 2. „Савез неће дуго преживети иронију створену између појаве и стварности“; 3. „Савез не може дуго да надживи разлику између онога што говори на својим коминикеима и онога што ради у свету као целини“. (стр. 218-221).

Аутор, може се закључити из целине књиге, није потпуно песимистичан по питању опстанка Западног савеза. Он сматра да можда обе стране и Америка и Европа у свом будућем одношењу требало више да своје везе заснивају на интересима него на заједничким вредностима, јер како он каже: „укратко, ако су вредности проузроковале рођење Западног савеза 1949. године, када је био суочен са колективном претњом од комунизма, покушај Европске уније и Сједињених Држава да после 1989. године изведу различите међународне норме, прети да их раздвоји“ (стр. 10).

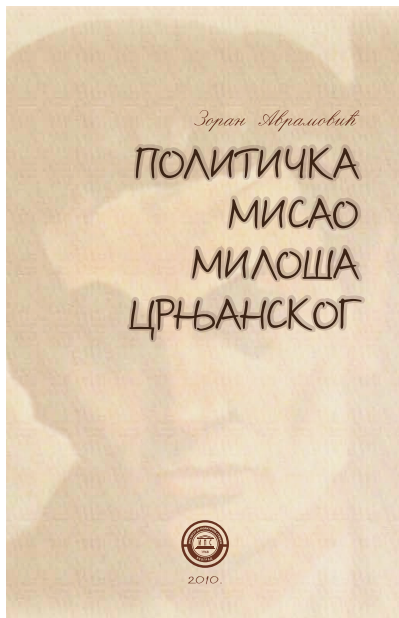

УДК 821.163.41.09 Crnjanski
М.:32(4)“19”(049.3)

Слађана Младеновић

*Институт за политичке
студије, Београд*

**ПОЛИТИЧКА МИСАО
МИЛОША ЦРЊАНСКОГ**

Зоран Аврамовић, Политичка мисао Милоша Црњанског, Институт за политичке студије, Београд, 2010.

Српски писци од почетка XIX века се, поред своје основе делатности, паралелно баве и политиком. Од Доситеја и Вука, до данашњих дана, књижевници свих жанрова су изражавали своје политичке ставове. Сустрет писаца и политике се одвијао на три основна нивоа. Најпре, може се говорити о личном